

Политическа панорама

СЪВРЕМЕННАТА МЕЖДУНАРОДНА СРЕДА И БЪЛГАРСКАТА СТРАТЕГИЯ ЗА СИГУРНОСТ

Доц. д-р Пламен Пантев

I. Увод – наложително ли е приемането на национална стратегия за сигурност?

Под “международна среда” най-общо се разбира онази съвокупност от фактори на структурата и динамиката на системата на международните отношения, на нейната регулативна подсистема, които съществено влияят върху формирането и осъществяването на външната политика и политиката на сигурност на дадена държава (група от държави). За един обзрим, средносрочен период от 3 до 7 години сигурността на България съществено ще се влияе от способността на страната да осъществи ефективно и пълноценно членството си в НАТО и ЕС, от умението да се приспособи към непосредствената и прилежаща към нея геополитическа среда, от преодоляването на изостаналата модернизация на Югоизточна Европа и от степента на справяне на международната общност с тероризма, разпространението на оръжия за масово поразяване и различните форми на организираната престъпност. Сигурността също ще се определя и от модернизирането на икономиката, науката, образованието, технологията и транспортната инфраструктура на българската държава, от доизграждането и поддържането на жизнено и динамично гражданско общество, както и от пълноценното оползотворяване на активните двустранни връзки с най-влиятелната държава в съвременния свят – САЩ.

Българската стратегия за сигурност днес трябва добре да отразява особеностите на международната и вътрешната среда, системата от заплахи за сигурността съобразно приоритетните интереси и цели на страната. За да може да интегрира всички тези изисквания в адекватна и ефикасна политика на сигурност българската държава следва да изгражда и доразвива оптимална правно-нормативна и институционна система в сферата на сигурността, съвместими с тези на НАТО и ЕС и съобразени с кадровите, материални и финансови ресурси и потребности в разглежданата жизненоважна за обществото сфера на дейност.

Любопитен, но същевременно изключително важен от управленска гледна точка е въпросът налага ли се България да приема самостоятелна национална стратегия за сигурност след като политиката на страната вече се детерминира от постулатите на стратегията на НАТО, доразвита от последващо приети документи, както от Стратегията за сигурност на ЕС – част от нашите задължения в рамките на Общата политика на сигурност и външни отношения на Съюза.

Отговорът е по-скоро положителен поради няколко причини. Първо, стратегията за сигурност на страната в съвременните условия съществено трябва да отразява философията и рамките на стратегическите установки на НАТО и ЕС, с което ще подпомага на национално равнище тяхната реализация. Второ, независимо от приключването на етапа на преход от тоталитарен социализъм към капитализъм и демокрация една стратегия за сигурност окончателно ще подпечата новата позиция на страната като участник и творец на един бъдещ свят на свобода и просперитет, изискващи приключване на вътрешните адаптации към една такава роля. Трето, Концепцията за национална сигурност от 1998 г. е вече остарял документ, характеризиращ неадекватно държавата и се нуждае от промяна. Борбата срещу тероризма в най-модерните измерения на този сложен проблем налага да бъде отразена в основополагащия документ. И, четвърто, от гледна точка на ангажиментите на България към НАТО и ЕС е задължително дефинирането по един ясен начин на нейните

интереси, цели и задачи. Те следва внимателно да се анализират и при необходимост – да се обсъдят с отговорни представители на страните от Алианса и Съюза преди превръщането им в текст на документа. Това се налага не защото е необходимо “съгласуване и санкция”, а защото ефективността на реализацията на стратегията изисква България добре да се подготви с необходимия за успеха инструментариум.

В статията по-нататък ще фокусираме вниманието си върху два ключови въпроса на разглежданата релация между заобикалящата международна среда и българската стратегия за сигурност – как трансформиращата се система и структура на системата на международните отношения и нейното регулиране детерминират условията на средата на българското поведение по въпросите на сигурността и какви външнополитически роли и конкретни стратегии в областта на сигурността най-пълно им съответстват.

II. Трансформираща се система, структура и регулиране на международните отношения: обективните външни детерминанти

Целенасочените усилия да се обяснят и дефинират промените, настъпили в международната система след края на “студената война” и след терористичната атака над САЩ на 11 септември 2001 г. продължават. По-доброто разбиране на трансформацията на международната система би ни позволило по-добре да се ориентираме в промените, настъпили в международната регулативна подсистема, включително на международноправния компонент на последната. На тази основа по-лесно биха се открили особеностите на конфликтния пейзаж, би се улеснило описанието и дефинирането на конфликтите, както и на подходите за управлението, регулирането и евентуалното им разрешаване.

Трансформирането на структурата на международната система от биполярна в недостатъчно ясно определена конфигурация на *отношения между центровете на сила в съвременния свят* постигна на сегашния етап един междинен

резултат. Тенденцията към едностранно американско военно-политическо доминиране и противодействащите усилия на други велики държави формираха многополюсно взаимозависимо свързване на най-влиятелните международни актьори. Важно е да се допълни характеристиката на стремежите за формиране на многополюсен свят. Усилията в това направление са на декларативно политическо равнище и не са довели до възникване на ново равновесие на силите, на съответно на последното институционно изграждане.

Популярното интерпретиране на концепцията за еднополюсния свят е за наличието на един-единствен полюс на сила и влияние, съставен само от Съединените щати. Всъщност САЩ заедно с НАТО и ЕС съставляват единния полюс на световна сила и влияние – възглед, който не е особено ясно оценен и осъзнат от политическите ръководители на държавите-членки на тези институции.

Самото равнище на познание за структурата на сегашната международна система обърква в значителна степен интелектуалните усилия на политици и аналитици от двете страни на Атлантика да дефинират адекватно поведение по силовите въпроси на съвременния свят. Обяснителни парадигми и променливи величини за съвременния свят се опитват да предложат концепциите за единия полюс, за наличието на много полюси и идеалистичните възгледи за международната система в стил ‘Уудроу Уилсън’. Считаме, че в подобни опити съществено се пренебрегва конфликта на две реални и действащи тенденции от последните години: първо, тенденцията в политиката на повечето държави, включително от Европа, а да станат част или поне много добре да се адаптират към ръководения от САЩ еднополюсен във военно отношение свят, и, второ, тенденцията към политическо насърчаване на несъществуващия многополюсен свят.

И двете тенденции, обаче, все още не се дискутират от гледна точка на тяхната демократична управленска ефикасност. Такава дискусия би била много полезна за съдържанието на политическата и международноправната регулативни системи на международните отношения.

Регионалните последици от трансформационните процеси в периода след края на “студената война” са новите глобално значими възли на конфликтни ситуации, свързаните с тях интереси на определени държави. Краят на “студената война” отключи дълго подтискани чрез поляризацията на отношенията между силовите полюси проблеми от етнически, племенен, религиозен, териториален и друг характер. Бързо избуялите конфликти запълниха глобалния конфликтен вакуум. Главните междинни продукти на тези противоречиви тенденции и фактори от последните петнадесет години станаха кризи и войни на различни места на планетата. Тези конфликти породиха разнообразни напрежения, довели до нов динамизъм на международната система след края на “студената война”. В тази ситуация системата и индивидуални нейни елементи не винаги бяха в състояние да се адаптират бързо и да реагират ефективно.

Как реагира на развиващите се промени *международната регулативна система* или способността на света да се самоуправлява, включително международноправната регулативна подсистема? За съжаление неефективната международноправна система от периода на “студената война” не беше подобрена със свежи възгледи и дейност от водещите държави на света, включително от тези, представени в Съвета за сигурност на ООН като постоянни членки. Липсата на визия и воля да се отразят протичащите трансформации на международната система, новите ѝ регулативни потребности както и на способност да се преведат в подходящи международноправни норми не се отрази положително на вече преобладаващата се международноправна система и на съответните на последната отговорни институции с глобални отговорности и дейност. Пред лицето на избухващите един след друг регионални и локални конфликти водещите държави от Съвета за сигурност на ООН предпочетоха да се занимават със своите тясно тълкувани национални интереси и да оставят настрана очакванията на останалите страни-членки на световната организация и самата отговорност, която те имат съгласно Устава на Обединените нации да водят света през бурните води на нестабилности и конфликти.

Международноправната експертна общност даде необходимите сигнали до политически отговорните фактори през първата половина на 1990-те години в опит да стимулират така необходимия политически активизъм. Такова про-активно поведение беше необходимо за процеса на преосмисляне, пренаписване или написване на нови международноправни споразумения, налагащи се от нуждата променящият се свят да бъде поставен в стабилната регулативна мрежа на съвременното международно право. Тези призови биваха изслушвани, но не и чувани. Това, което последва беше серия от международноправни нарушения от диктатори като Слободан Милошевич и Садам Хюсеин, които цинично прикриваха тези свои актове зад претенции за неуважение от други страни на международното право. Нарушенията на хуманитарното право и правото за защита на човешките права от споменатите двама диктатори, нееднократните нарушения на резолюции на Съвета за сигурност на ООН – такъв е атестатът за ефективността на международното право през 1990-те години, което драматично влоши глобалната ситуация на сигурност.

При съществуващата по същество неефективна регулативна система в съвременния свят си пробиха неизбежно път като временно или дори като по-трайно явление “коалициите на желязните”, ръководени от безспорната суперсила в съвременния свят, САЩ. Тази тенденция ще съществува докато не се адаптират и реформират ООН, включително Съветът за сигурност, за да се повиши тяхната ефективност.

Независимо от очевидните недостатъци на формулирането и изпълнението на международното право последното запазва огромна роля, натрупана през векове на човешки, социален и държавен опит. Регулативният потенциал на международното право за предотвратяване, управление и разрешаване на конфликтите, за подобряване на ситуацията на сигурност не може да бъде пренебрегнат от никого. България, обаче, следва реалистично да се съобразява както с потребността за спазване на принципите и нормите на международното право, така и с реалностите на фактическата регулативна ситуация, изискваща понякога

съзнателно участие при формирането на компенсаторни регулативни механизми за постигане на сигурност, в каквито се превърнаха “коалициите на желеащите”. Тази линия на поведение, обаче, трябва да се развива с нарастващо изискване за повече демократизъм в управлението на международните отношения – въпрос, който е необходимо свързан с развитието и укрепването на международното право.

III. Българските външнополитически роли и стратегията за сигурност

Така развитите се промени в структурата и регулативната подсистема на системата на международните отношения през последните 15 години завариха България концептуално, политически, икономически и психологически недостатъчно подготвена. Адаптацията към тях се развиваше стихийно, често с много повече от приемливите грешки. Доста по-често инстинктивно, а не организирано и съзнателно страната и обществото посрещаша поредните порции предизвикателства. Независимо от безспорно голямото постижение, каквото е членството на България в НАТО и близкото присъединяване към ЕС факт е, че в резултат на начина, по който се развиваше политиката след 1989 г. днес България е с повече от един милион души по-малко население на територията си. Все още младите хора мечтаят родината им да бъде пример за останалите страни и достатъчно привлекателен център за цивилизовано устройване и професионална реализация за самите тях.

България днес е изправена пред предизвикателството не само да не попадне в периферията на глобалния свят, но и да се присъедини към страните с принос в решаване на приоритетните проблеми на този свят. Новите роли и задачи на страната са свързани както с непосредствения геополитически район, към който принадлежи, но и със задачите и ролите които се *очаква да играе* като страна от НАТО, в перспектива на ЕС и като съюзник на неоспорвания водач на глобалния център – САЩ. Така България ще има непосредствена възможност да участва в управлението на системата на международните отношения, при вземането на решения за управлението на света наред със своите съюзници.

България се нуждае от целенасочено укрепване на няколко стратегически направления на външнополитическо поведение и политика на сигурност. Първо, на 'универсалисткото' направление, което трябва да дефинира ясните позиции по въпросите на тероризма, оръжията за масово поразяване, екологията и международното право. Второто е това, свързано със 'съюзника' в международните отношения, и, третото – това, което отразява развиващите се геополитически, геостратегически и геоикономически интереси на страната съобразно еволюцията на международната среда и развиващите се отношения със съюзниците.

В по-нататъшното изложение ще се опитаме по-подробно да разгледаме евроатлантическите параметри на българската стратегия за сигурност в Югоизточна Европа.

Проектът за разширяване на гражданското демократично пространство и зона на сигурност в Централна, Източна и Югоизточна Европа навлезе в решителна фаза на изпълнение. Трансформацията на отделните страни в този район доведе до завършване на преходния период от тоталитаризъм към демокрация и функционираща пазарна икономика. НАТО и ЕС осъществиха своите разширявания, включително на Балканите. Планът и мечтата от началото и средата на 1990-те години стана реалност и за България. Но опасенията от прекомерно диференциране на отделните балкански страни по пътя им към НАТО и ЕС налага преосмисляне на отделни политически подходи и акценти на страната в регионалното ѝ поведение.

В месеците след приемането на България за пълноправен член на НАТО и в месеците преди приемането на страната за член на ЕС българските *външнополитически интереси, цели и приоритети запазват непроменени своите динамични системни характеристики, но придобиват нови, допълнителни възможности за пълноценна реализация:*

- Ефективният стратегически съюз с водещата държава в света – САЩ, и възможността да участваме, съобразно реално развивания национален капацитет, в процеса на взимане на решения от глобално естество; намиране и фиксиране на адекватната за България ниша в глобалната контратерористична

битка в кратко-, средно- и дългосрочен план. •

- Достигане, поддържане и усъвършенстване на високо качество на членството в НАТО – особено при изпълнение на мисии на Алианса, при осъществяване на неговата трансформация и модернизация, затвърждаване на постигнатите резултати по регионална стабилизация и по-нататъшно разширяване на Северноатлантическия съюз, при продължаване и довеждане до успешно състояние националната реформа на сектора за сигурност.

- Максимална мобилизация на всички ресурси за достигане на юридическото решение и ратификация на членството на България в ЕС, изпълването с “българско” съдържание и инициативност на всички регионални стратегически инструменти на Европейския съюз спрямо Югоизточна Европа и на стратегическите подходи спрямо “съседните” на ЕС територии; достигане и повишаване на качеството на членство в ЕС, съдействие на съюзниците при разрешаването на всички сложни въпроси по повод на цялостното интегриране на Балканите в ЕС.

Както в контекста на стратегическото сътрудничество със САЩ, битката с глобалния тероризъм, членството в НАТО и не след дълго – в ЕС, за България естествено *става приоритетна темата за българското външнополитическо поведение в района на Югоизточна Европа*. Защо това е така?

- България целенасочено и методично подготвяше условията за достойно и полезно партньорство със САЩ, демонстрира смелост и принципност при започване на битката с тероризма, стремеше се едно десетилетие и половина целеустремено към членство в НАТО и ЕС. Сегашният и предстоящият 5-10 годишен период от развитието на системата на международните отношения предоставя уникална възможност пред българската външна политика – да мултиплицира ефекта от вече достигнатото високо равнище на сътрудничество и доверие със САЩ, извоювания авторитет от участието в битката с тероризма, членството си в НАТО и скоро – това в ЕС. Успехът по всяко от тези направления на външната политика се свързва с високия авторитет на България заради позициите ѝ в балканския регион.

- Най високите очаквания на света спрямо България и трайният порив на страната за вътрешен икономически, социален и духовен ръст, изискващ непосредствена стабилна външнополитическа среда, естествено фокусират в района на Югоизточна Европа. Както и през 1990-те години на миналия век и първите 3-4 години на новия, 21-и век, така и през следващия 5-10-годишен период от развитието на международните отношения остава трайна една исторически уникална позитивна тенденция. Влиятелните и могъщи извънрегионални фактори поддържат трайни, конструктивни, градивни и мирни планове и проекти за бъдещето на Балканите. България – централно разположена в Югоизточна Европа и исторически свързала съдбата си с този район беше сред тези местни, регионални фактори, които през последните 15 години привличаха позитивния интерес и внимание на споменатите извънрегионални центрове на сила в международната политика. България преследваше през целия период на прехода си към демокрация интереси и цели, които постепенно биваха осъзнавани от НАТО и ЕС като техни, както и обратното. Безспорно ползата от това реализирано внимание и интерес беше за България, но и за целия регион. Евроинтеграцията на Балканите като политическа тенденция в европейските международни отношения напълно съвпада с националната съдба на България и нейната външна политика в региона.

Днес България вече принадлежи към горните центрове на сила в международните отношения, чиято ангажираност с Балканите промени историческата съдба на нашия регион. С такова самочувствие и с такава мотивация предстои да се осъществява външната политика на България и през следващите години. *Как на практика ще се материализира българската 'балканска' политика спрямо съюзниците и спрямо самия район?*

- Преди всичко България трябва да се стреми да не допусне разцепление на НАТО, САЩ и ЕС по балканските въпроси, а там където и когато възникват – да работи за принципното им разрешаване с ясни и открити позиции.

- По отношение на САЩ:

1. Изграждането на военни бази на САЩ на територията на България има преобладаващо контратерористична стойност и насоченост. България трябва да съумее да сътвори широка политика спрямо Съединените щати по социална, институциона, икономическа, екологична и инфраструктурна линии. Разбира се, чисто военният аспект на американското базиране дава нови, допълнителни възможности на българската отбранителна общност за инициативност и активност.

2. Американските военни бази са важни геостратегически предимства към страни, в които демокрацията предстои да се развива. Българската 'балканска' политика трябва да съумява да въвлече в осъществяването на тези нови външнополитически цели своите балкански съседи.

3. Довършване на 'несвършената' работа в Западните Балкани, запазването на стабилността в целия район остава висок американски приоритет. Неговата ценност все повече ще се определя от възможността САЩ да ограничават военното си присъствие при запазване на постигнатата стабилност. България има възможност да подпомогне реализирането на тази тенденция. Средствата за това са национални, регионални и по линия на членството в НАТО и ЕС.

4. Всестранното сътрудничество със САЩ в борбата срещу тероризма има както конкретно-оперативни измерения на Балканския полуостров, така и геополитически смисъл. Той е да се постигне стабилност и ефективност на държавите, които поради отслабване могат да станат обект на терористичен интерес. Укрепването на държавите и общества на Балканите, тяхната демократизация, преодоляване на етническите конфронтации, икономическата им модернизация и социален прогрес са съществени цели на българо-американското сътрудничество в Югоизточна Европа със средно- и дългосрочен превантивен ефект в борбата с тероризма.

- По отношение на НАТО:

1. Разширяването на НАТО към страните от 'Адриатическата Харта' – Албания, Македония и Хърватска и всички произтичащи от тази цел задачи са недвусмисленият ориентир на българската външна политика към тези три държави от Западните Балкани. Присъединяването на Босна и Херцеговина и на Държавния съюз Сърбия и Черна гора (или на Сърбия и Черна гора) към Програмата Партньорство за мир и работата по реализацията ѝ е друг съществен мотив в балканската външна политика на България. В това направление София може да прилага разнообразни подходи и инструменти, включително регионални с транс-атлантическо съдържание, каквито са формулите '4+3' и '4+2 (3)'.

2. Изпълнението на съюзническите задължения с участието на КФОР в Косово е друго съществено балканско направление на външната политика в рамките на НАТО. Въпреки нетърпението на политически среди в Косово и в някои столици на страни от Алианса за даване на статут на провинцията, независимо от степента на осъществяване на стандартите на ЮНМИК, България следва да се придържа към принципното изискване, че никое етническо прочистване няма да бъде възнаграждавано.

3. Съществуват и други 'чувствителни' балкански проблеми, които имат потенциал да влияят неблагоприятно както върху ситуацията в региона, така и върху отношенията вътре в НАТО. Някои от тях България няма възможност и потенциал да предотврати, но е в състояние да настоява за отчитане на всички фактори, влияещи върху проблема. Името на Македония е един такъв проблем. В процеса на изясняване на позициите по него в рамките на НАТО и с оглед на интеграцията на западната ни съседка в Алианса е належащо кристализирането на позиция относно очевидните стремежи на Скопие да заграбва и погизва чужда история и култура – поведение, което е неприемливо за един бъдещ член на Северноатлантическия Съюз. По повод на този въпрос, обаче, не бива да се позволява дестабилизиране на държавата по етнически признак – възможност, от която някои радикални албански политически фактори биха желали да се въз-

ползват. България трябва да подпомага формирането на позициите на НАТО за стабилност на македонската държава и недопускане утвърждаване на македонската държавност на базата на агресивно присвояване на национални интереси на съседни страни. Процесът на интеграция на Македония в НАТО трябва да бъде тестът за една нова, отричаща великосръбската, философия за съвременно държавно строителство. Официално Скопие го дължи на съседите си вече повече от 13 години.

4. Довеждане докрай на процеса на наказание на военнопръстъпниците на територията на Сърбия, Босна и Херцеговина и в известна степен в Хърватска, е задача, която България следва принципно да осъществява в контекста на политиката на НАТО по този въпрос. Без справедливост и помирение прогресът на Балканите ще бъде много по-труден и мъчителен.

5. Активно и целенасочено в контекста на политиката на НАТО България трябва да се стреми да преодолява и предотвратява, използвайки двустранната и многостранната дипломатия, напреженията между страните от Балканите, намиращи се на различни равнища и с различен дневен ред на реформи в секторите за сигурност. Ускореното сближаване на целите и на дневния ред на реформиращите се във всички страни на Югоизточна Европа сектори за сигурност ще се осъществява с пълното членство на сегашните страни-кандидатки, а за някои други – посредством присъединяването и изпълнението на Програмата Партньорство за мир. При решаването на този съществен проблем на регионалната стабилност за миг не трябва да се пропуска факта, че самият Алианс е в процес на трансформация.

6. Както в мисията на НАТО в Афганистан, така и в разширяващата се мисия в Ирак, доколкото военната ситуация позволява това, както и на организационно-подготвителния етап по реализация на мисиите, България може да търси и предлага формули за съседско балканско сътрудничество в контекста на атлантическата солидарност.

7. Политиката на НАТО спрямо страните от черноморско-каспийския регион трябва да бъде със солиден български принос и активност при реализацията.

- По отношение на ЕС:

1. В исторически план модернизацията на икономиката, технологията и инфраструктурата на Югоизточна Европа, качеството на живот на отделните индивиди и народи са пряко свързани с процеса на разширяване на ЕС в този район. Подготовката за подписване на Договора по присъединяване на България към ЕС, дейностите, които ще подпомогнат процеса на ратификацията му от 25-те, както и последващият старт на пълноправното членство са най-важната отговорност на България спрямо балканската политика на Евросъюза, както и спрямо народите на европеизиращите се Балкани. Ето защо националната външнополитическа енергия, включително нейните балкански аспекти трябва да обслужва през следващите 4-5 години приоритетния интерес за членство на страната в Евросъюза. Балканските страни, членки на ЕС – Гърция и Словения, следва да получат допълнителен, специален акцент в международно-политическата активност на България. Партньорството с Румъния по пътя за членство в Европейския съюз следва да бъде неотклонно поддържано, съобразно подготвеността на всяка от двете страни за присъединяване.

2. През последните 15 г. ЕС еволюира в разработването на своите стратегически инструменти спрямо Югоизточна Европа. Пълноценното им опознаване и овладяване е приоритетна задача пред българската външна политика, защото скоро от България ще се изисква пряк и пълноценен принос за прилагането на тези инструменти.

А) Спрямо Хърватска ЕС предприе курс на стартиране на преговори за присъединяване. България трябва да поддържа активен позитивен курс на поведение по този въпрос.

Б) Спрямо Турция ЕС е в процес на историческо преосмисляне на подходите за членство на най-голямата и мощна балканска държава. Също така се формират детайлите на една

нова и цялостна политика на ЕС спрямо Турция. България като съседна на Турция страна е длъжна да има своя принос при формирането на политиката на ЕС. Това направление на политиката на ЕС ще съставлява съществена част от съдържанието на балканската политика на Брюксел през следващите години. България следва да участва при формулирането на специфичните изисквания на ЕС към Турция с оглед на приобщаването на Турция като бъдещ член на Евросъюза.

В) Споразуменията на ЕС за Стабилизация и Асоциация и подлежащите на подписване подобни договори в Югоизточна Европа са тема и повод за разгръщане на българската политика за европеизация на Балканите. Става въпрос за политика спрямо Македония, Албания, Сърбия и Черна гора и Босна и Херцеговина.

Г) Регионалните програми на ЕС, както и Пактът за стабилност за Югоизточна Европа следва да получават още по-активна българска подкрепа – както за инфраструктурни проекти, от които страната пряко ще се възползва, така и за такива, които ще подобрят състоянието на държавите, на чиято територия се реализират, от което всички участващи биха имали бъдеща непряка полза..

3. Политиката на 'съседство' на ЕС спрямо Молдова, Украйна, Русия и страните от Южен Кавказ, както и в Източното Средиземноморие следва да проникне по-решително в българските външнополитически подходи и дейности. България скоро ще бъде реалната граница на ЕС и ставащото в района на Черно море се превръща в пряк интерес на Евросъюза. България трябва да бъде в състояние да подпомогне формирането и дефинирането на съдържанието на този интерес.

- **Спрямо района на Югоизточна Европа:**

1. България беше през последните 15 г. един от двигателите на прогреса на Балканите от район на конфликти към постепенното му формиране като регионална общност на сигурност с изграждащо се регионално гражданско общество. Същността на тази общност е, че става невъзможно разрешаването на спорове между съседни държави с военни

средства. През следващите 5-10 г. този процес трябва да бъде доведен докрай, т.е. формирането на тази общност да стане необратимо. Процесите на интеграция в НАТО и ЕС са главните благоприятстващи фактори и инструменти за постигането на тази цел, но съдействието на т. нар. процеси 'отдолу-нагоре' в посока на утвърждаването на регионалната общност на сигурност също трябва да бъдат насърчавани и подпомагани активно.

2. Съдържанието на 'балканските' аспекти на отношенията със САЩ, НАТО и ЕС трябва да се утвърдят като главно съдържание на регионалната политика на страната по европеизиране на района. Българската активност не бива да предизвиква никакви съмнения относно намеренията и да бъде по същество компонент на взаимнопроникващи се многостранни политически отношения и взаимноподпомагащи се целенасочени проекти за прогрес на Югоизточна Европа.

3. От българската 'балканска' активност и инициативност на съседите ни от района зависи дали ще може да се привлече допълнителен, по-мощен интерес за модернизацията на Югоизточна Европа – както от страна на ЕС и САЩ, така и от страна на други влиятелни икономически и финансови фактори. Балканската солидарност в това отношение може да стане съществен фактор за повишаване на качеството на живот на балканските народи.

4. Реализацията на забавяните и необходими за модернизацията на Балканите и на България инфраструктурни проекти следва да стане логичен елемент на описаната цялостна регионална политика на България. Спешното им изпълнение следва да се разглежда като активно съдействие от страна на България за приобщаването на отделните държави и района като цяло към НАТО и ЕС.

IV. Заключение

Стратегията за сигурност на страната следва да отчете значително повече фактори отколкото тези, принадлежащи на международната среда. В тази статия вниманието се фокусира

върху върното възприемане и отразяване на потребностите на международната среда и върху стратегически подходи, произтичащи от адекватното оценяване на новите интереси, отговорности и възможности на България като член на НАТО, предстоящ член на ЕС, лоялен съюзник на САЩ и страна с инвариантни потребности да следва успешно регионално поведение. От способностите на националния ръководен и експертен елит по въпросите на външната политика, сигурността и отбраната зависи доколко ще могат да се схванат предимствата и особеностите на съвременната международна ситуация, доколко логично ще обвържат стратегията за сигурност с оперативни доктрини, планове и бюджетни гаранции за постигане на поставените цели.

БЕЛЕЖКИ

За източници и разработки на същия автор вж. www.isn.ethz.ch-isis